

2023-2028

Önleme, Koruma, Gelişimi Teşvik Etme:

RUH SAĞLIĞI VE KALKINMA İŞ BİRLİĞİ PROGRAMI

MH & DP

NHUMAN
WORK AND HUMAN

KALKINMA
ATÖLYESİ

Kalkınma Atölyesi © & NHUMAN ©
Önleme, Koruma, Gelişimi Teşvik Etme:
RUH SAĞLIĞI ve KALKINMA
İŞ BİRLİĞİ PROGRAMI
MH & DP
2023-2028

NHUMAN
WORK AND HUMAN

KALKINMA
ATÖLYESİ

İçindekiler

Ruh Sağlığı ve Kalkınma İş Birliği Programı

1

GİRİŞ - 4

Ruh sağlığı fiziksel sağlık için bir ön koşuldur ve yoksulluk, istihdam ve ekonomik büyüme ya da barış ve adalet gibi diğer kalkınma faktörleriyle güçlü bir şekilde bağlantılıdır...

2

ARKAPLAN - 8

Bu Program, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi ve NHUMAN iş birliği olarak hazırlanmıştır. NHUMAN ve Kalkınma Atölyesi 2020 yılından beri çeşitli program ve projelerde iş birliği yapmaktadır...

3

PROGRAMIN TEMEL AMAÇ VE HEDEFLERİ - 10

Ruh Sağlığı ve Kalkınma İşbirliği Programı, kanıt temelli bir bakış açısıyla kırılğan toplulukların genel refahına katkı sağlamak için hazırlanmıştır...

4

PROGRAM HEDEF GRUPLARI - 12

Program kırılğan topluluklar ve kurumlar olmak üzere iki ana hedef grup üzerinden uygulanacaktır...

5

PROGRAM BİLEŞENLERİ - 13

- 5.1. Kırılğan Topluluklar
- 5.2. İklim Değişimi
- 5.3. İş Dünyası ve İnsan Hakları
- 5.4. Acil Durum ve Afet Çalışmaları
- 5.5. Gig Ekonomisi & Platform Ekonomisi
- 5.6. İzleme ve Değerlendirme

6

PROGRAMIN UYGULANMASI - 25

- 6.1. Uygulama Yöntemi (Nasıl?)
- 6.2. Uygulama Yaklaşımı
- 6.3. Program Uygulama Ekibi
- 6.4. Uygulama Zaman Çizelgesi
- 6.5. Program Çalışma Temel İlkeleri

1. Giriş

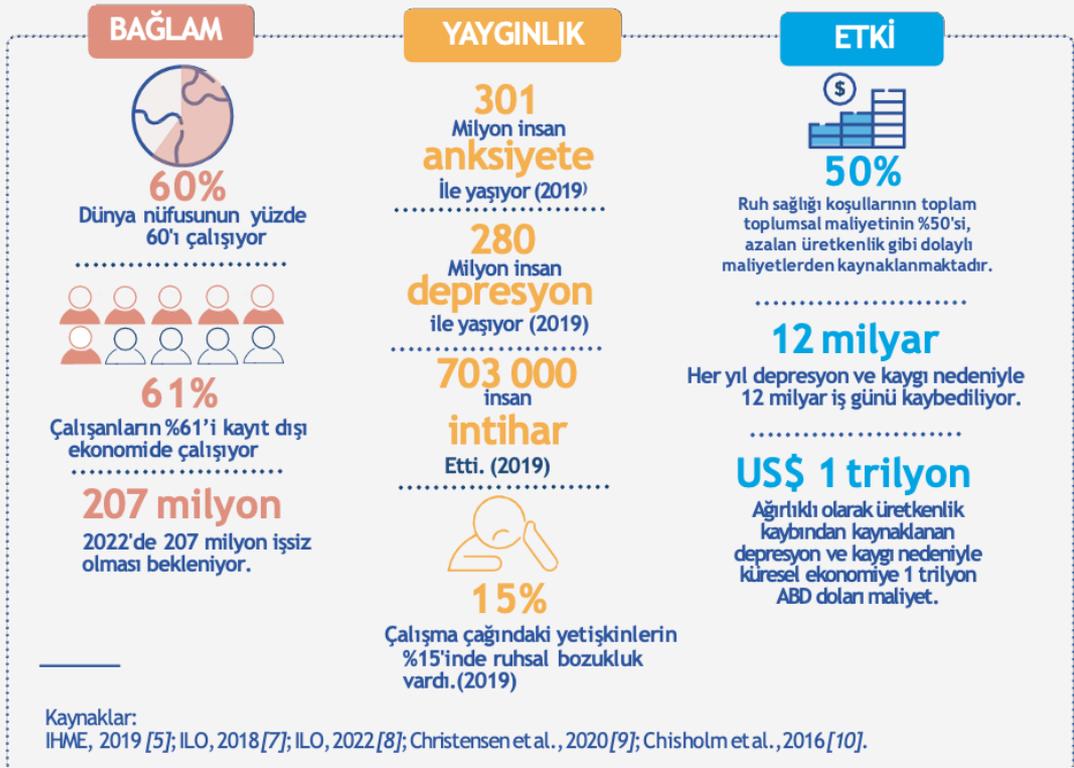
Ruh sağlığı, sağlığın ayrılmaz ve temel bir bileşenidir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Anayasası, **“sağlık, yalnızca hastalığın olmayışı değil, beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir”** demektedir. Bu tanımın önemli bir anlamı, ruh sağlığının, yalnızca zihinsel bozuklukların veya engellerin yokluğundan daha fazlası olduğudur. Ruh sağlığı, Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’ne 2015 yılında dahil edilmiştir. BM ruh sağlığını gelecek 15 yıl için küresel kalkınmada bir öncelik olarak tanımlamıştır. BM’nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG), daha adil, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir dünya yaratmak için küresel eylem için **“ortak bir plan”** görevi görmekte ve ruh sağlığı bu çabanın önemli bir kısmını temsil etmektedir. DSÖ’nün kabul ettiği gibi, **“ruh sağlığı olmadan sağlık veya sürdürülebilir kalkınma olamaz.”** DSÖ ruh sağlığına yatırım yapmak için üç ana neden üzerinde durmakta ve bunları halk sağlığı, insan hakları ve ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmesi ile bağdaştırmaktadır.¹

Ruh sağlığı fiziksel sağlık için bir ön koşuldur ve yoksulluk, istihdam ve ekonomik büyüme ya da barış ve adalet gibi diğer kalkınma faktörleriyle güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Ruh sağlığı, sosyal içerme ve eşitlik, evrensel sağlık kapsamı, adalete ve insan haklarına erişim ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma çabalarında kilit bir rol oynamaktadır. Örnek olarak, ekonomik büyüme ile güvenli ve dayanıklı şehirler ve yerleşimler genel olarak zihinsel olarak sağlıklı bir toplumla bağlantılıdır. Kesişen bir konu olarak ruh sağlığı, gelişimin tüm yelpazesinde ilgilidir.

Koronavirüs salgını öncesi, 2019 yılında, dünyada tahminen 970 milyon insanın bir ruh sağlığı sorunuyla mücadele ettiği tahmin edilmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve DSÖ’ye göre 2022 yılı itibarıyla dünya nüfusunun neredeyse yüzde 60’ı çalışmakta ve küresel olarak çalışma çağındaki yetişkinlerin yüzde 15’i bir ruh sağlığı sorunuyla yaşamaktadır. Dünya genelinde çalışanlar, aileler, işletmeler ve tüm ekonomiler, işten kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakılmaksızın ruh sağlığı koşullarının etkisini daha fazla hissetmektedir.²

1 <https://worknhuman.com/psikolojik-saglik-ve-guvenlik-bulteni-psikososyal-risk-yonetimi-kuresel-kalkinma-hedefleri/>

2 https://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/areasofwork/workplace-health-promotion-and-well-being/WCMS_856976/lang--en/index.htm

BM'ye göre, yaklaşık 2,2 milyar insan yoksulluk sınırının³ altında yaşamakta ve insana yakışır iş bulmak her zaman daha da zorlaşmaktadır. Küresel düzeyde 200 milyon insan işsizdir ve 783 milyonu yoksul olmak üzere 1,4 milyar kişi güvencesiz işlerde çalışmaktadır. Cinsiyetler arası küresel ücret farkı yüzde 23'te olup, öngörülere göre önemli bir çaba harcamadan eşit ücrete ulaşmak 68 yıl daha alacaktır. Ayrıca, BM'ye üye ülkelerdeki istihdam söz konusu olduğunda, kötü istihdam koşullarıyla ilişkili kayıt dışı çalışma genellikle bir normdur ve ele alınması gereken önemli bir zorluk olmaya devam etmektedir.

Lancet İklim Değişikliği Komisyonu, **"iklim değişikliğinin 21. yüzyılın en büyük küresel sağlık tehdidi olduğunu"** iddia etmektedir. Bu tehdide

3 Yoksulluk sınırı: Gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer harcamaların toplam tutarını ifade eder.

yanıt olarak Komisyon, “**Sağlık ve İklim Değişikliğine İlişkin Lancet Geri Sayımı**” adı altında, iklim değişikliğinin etkilerinin sağlık boyutlarını ve iklim değişikliğine tepkiyi izlemeye adanmış bağımsız, küresel bir izleme sistemi olarak kurulmuştur.⁴ Lancet Geri Sayımı, çok sayıda sağlık göstergesi içerse de şu anda iklim değişikliğinin küresel olarak ruh sağlığı üzerindeki etkisini ölçebilecek bir göstergeden yoksundur. Küresel iklim ve sağlık girişimlerinde bu temsil eksikliği önemli bir endişe kaynağıdır çünkü ruhsal bozukluklar, küresel olarak hastalık yükünün önde gelen nedenlerinden biridir ve erken ölüm oranlarının artmasına katkıda bulunur.

Climate Change and Mental Health: A Scoping Review (İklim Değişikliği ve Ruh Sağlığı: Bir Kapsam Belirleme İncelemesi) adlı çalışma iklim değişikliği ve ruh sağlığının hızla büyüyen bir araştırma alanını temsil ettiğini göstermiştir; ancak bu alanda yapılan araştırmalar henüz yeterli değildir ve kanıta dayalı kapsamının genişletilmesi gerekmektedir. Bugüne kadar yapılan araştırmaların çoğu nicel, kesitsel araştırmalar olarak yüksek gelirli ülkelerde yürütülmüştür. Bu nedenle bulguların yorumlanabilirliğini ve genellenebilirliğini bir şekilde sınırlandırmaktadır. Bu sınırlamalara rağmen, mevcut kanıtlar ezici bir çoğunlukla iklim değişikliği ile ruh sağlığı arasında olumsuz bir ilişkiye işaret etmektedir.

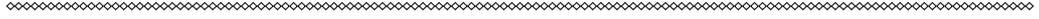
Gelecekteki araştırmalar, ruh sağlığı ve iklim değişikliği arasındaki bağlantı hakkında daha sağlam ve metodolojik olarak sağlam kanıtlar üretmeyi amaçlamalı ve aynı zamanda ruh sağlığı sorunlarını hafifletmek için hangi müdahalelerin, politikaların ve karar alma mekanizmalarının devreye alınabileceğini araştırmanın önemini de akılda tutmalıdır. Tıpkı fiziksel sağlıkta olduğu gibi, iklim değişikliği 21. yüzyılın ruh sağlığına yönelik en büyük küresel tehdidi temsil ettiğinden, bu ruh sağlığı araştırmalarında kilit bir öncelikli temsil etmelidir.

BM Sosyal ve Ekonomik İlişkiler Bölümü raporuna göre ruh sağlığı sorunlarının ekonomik maliyeti çok büyükken, ruh sağlığına yapılan makul yatırımlar insanların daha iyi bir ruh sağlığına sahip olmasına katkıda bulunacaktır. Kötü ruh sağlığı; yoksulluğun, tehlikeye atılan eğitimin, cinsiyet eşitsizliğinin, kötü

4 <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/9/4486>

sağlığın, Őiddetin ve diğer kũresel zorlukların hem nedeni hem de sonucudur. Bireyin verimli bir Şekilde alışma, potansiyellerini gerçekleştirme ve topluma katkıda bulunma kapasitesini engellemektedir.

Ruh sağlığı gibi somut olarak gŕrũlmesi daha zor engellerin, uluslararası kabul gŕrmüş kalkınma hedeflerine ulaşmada en çok ihmal edilen ancak temel kalkınma sorunlarından biri olduğu konusunda uluslararası toplum içinde artan bir kabul bulunmaktadır.⁵

5 <https://www.un.org/development/desa/disabilities/issues/mental-health-and-development.html>

2. Arkaplan

Bu Program, Kalkınma Atölyesi Kooperatifi ve NHUMAN iş birliği olarak hazırlanmıştır.

Kalkınma Atölyesi Kooperatifi (KA): 2004 yılında kurulmuş kâr amacı gütmeyen bir sosyal işletme kooperatiftir. Yoksullukla mücadele ve sürdürülebilir kalkınma alanında çalışmaktadır. Kurulduğundan buyana, Türkiye’de mevsimlik gezici tarım işçiliği başta olmak üzere tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde çocuk işçiliğinin azaltılması, önlenmesi ve ortadan kaldırılması, dezavantajlı kesimlerin **çalışma ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi**, mesleki eğitim ve okul iklimi çalışmaları ile Türkiye’de eğitimin kalitesinin artırılması amacıyla veri ve kanıta dayalı çeşitli program ve projeler uygulamaktadır. İş dünyası ve insan haklarına dair bilgilendirme, tedarik zinciri risk analizleri, rehber hazırlama çalışmaları yapmaktadır. Buna ek olarak Kalkınma Atölyesi, BM kuruluşlarından UNDP, UNICEF ve ILO, uluslararası üniversiteler ve özel sektör firmalarıyla birlikte çalışarak dezavantajlı nüfusların yaşadığı sosyal, ekonomik ve sağlık konularındaki kritik boşlukları anlamaya yönelik araştırma, haritalama ve eylem planları hazırlama çalışmaları yürütmektedir.

NHUMAN Danışmanlık: Psikolojik sağlık ve güvenlik standartlarının geliştirilmesi için metodolojik çalışmalar yapmak üzere Türkiye’de kurulan ilk özel sektör kuruluşudur. İş Yaşamında Ruh Sağlığı Uygulamalarını, İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) standartlarının ve insan kaynakları uygulamalarının bir parçası haline getirmek için kamu ve özel sektörde danışmanlık ve farkındalık çalışmaları yapmakta, kurulduğu günden bugüne güvenceli ve güvencesiz tüm çalışanların çalışma hayatlarının iyileştirilmesi, iş sağlığı ve güvenliğine bağlı psiko-sosyal risklerin belirlenmesi ve önleyici, koruyucu ve destekleyici çalışmalar yapılması konusunda çeşitli ortaklıklar gerçekleştirmektedir. 2022 yılı itibarıyla NHUMAN, “**worknhuman**” markası altında büyük bir dönüşümün parçası olarak dijital ruh sağlığı hizmetleri ve psiko-sosyal riskler ölçme ve değerlendirme hizmetleri sunmaya başlamıştır. Psikolojik sağlık ve güvenlik alanında teknolojiyi etkili bir şekilde kullanarak çalışanların ruh sağlığına yönelik inovatif çözümler sunmaktadır.

Bu dönüşüm, NHUMAN'ın özünde yer alan adil çalışma koşulları ve işçi haklarına duyarlı yaklaşımını dijital platformlarla birleştirerek, çalışanların hem fiziksel hem de psikolojik sağlığını desteklemeyi amaçlamaktadır. Kendi iç çalışma düzeninde **“Fairwork”** ilkeleri ile hareket eden kurum, Oxford Üniversitesi İnternet Enstitüsü Fairwork platformu destekleyicisi ve iş ortağıdır.

NHUMAN ve Kalkınma Atölyesi 2020 yılından beri çeşitli program ve projelerde iş birliği yapmaktadır. **“Pandeminin Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri ve Çocuklarına Etkisi Araştırması”**yla ruh sağlığı ve psiko-sosyal boyutunu araştırmayla başlayan bu iş birliği, **“Adana Ovası Su Taşkınının Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri ve Çocuklarına Etkisi, Vaka Analizi”** çalışmasına psiko-sosyal boyut eklenerek devam etmiştir. 2022 yılında Mevsimlik gezici tarım işçileri ve çocuklarına yönelik, çocukların haklarını ve refahını korumaya yönelik bir **“Acil Durum Müdahale Rehberi”** geliştirilmesi ve 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler nedeniyle **“Post-Earthquake Assessment on Seasonal Migratory Agricultural Workers and Their Children”** hızlı değerlendirme çalışmasıyla devam etmiştir.

3. Programın Temel Amaç ve Hedefleri

Ruh Sağlığı ve Kalkınma İşbirliği Programı, kanıt temelli bir bakış açısıyla kırılğan toplulukların genel refahına katkı sağlamak için hazırlanmıştır.

Program temel amaçları;

Kırılğan Gruplara Odaklanma ve Ruh Sağlığını Destekleme: Kırılğan topluluklar ve bireylerin zihinsel, duygusal ve psikolojik sağlığını desteklemek. Özellikle güvencesiz çalışanlar, tarım işçileri, platform çalışanları, çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, engelliler gibi risk altındaki gruplara yönelik önleyici, koruyucu ve destekleyici çalışmalar yapmak.

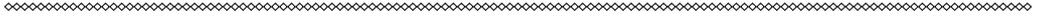
Ekonomik Kalkınmayı Destekleme: Program ekonomik gelişmeyi ve yoksulluğun azaltılmasını teşvik edecek çalışmalar hedeflemektedir. Risk gruplarındaki bireylerin ve toplulukların temel ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam standartlarını yükseltmek, ruh sağlığının temel bir bileşeni olarak ele alınmaktadır.

Araştırma ve İzleme-Değerlendirme: Ruh sağlığı ve kalkınma ilişkisini destekleyici kanıt temelli araştırma çalışmaları yapmak programın hem amacı hem de etkisidir. Program kapsamında aynı zamanda programın etkisine yönelik izleme ve değerlendirme çalışmaları yürütülecektir.

Eğitim ve Bilgilendirme: Kırılğan topluluklara, bu topluluklarla çalışmalar yapan kurumlara ve karar alıcılara ruh sağlığı ve kalkınma konusunda bilgi ve beceriler kazandırmak amaçlanmaktadır. Ruh sağlığı, kalkınma ve sürdürülebilirlik konusunda çevrim içi program geliştirilecektir.

Toplumsal Destek ve Dayanışmayı Teşvik: Topluluklar arasında dayanışmayı ve sosyal ilişkileri güçlendirmek, sürdürülebilirliğe ve dayanışmaya katkı sunmak amaçlanmaktadır

Sürdürülebilirlik ve Uzun Dönemli Etki: Program, sadece kısa dönemli sonuçlar değil, uzun dönemli sürdürülebilir etkiler yaratmayı amaçlamaktadır. Ruh sağlığı ve kalkınma alanındaki iyileşmelerin ve gelişmelerin topluluklar ve karar alıcılar düzeyinde yaygınlaştırılması ve savunusunun yapılması programın önemli bir parçası ve çıktısıdır.

4.Program Hedef Grupları

Program kırılğan topluluklar ve kurumlar olmak üzere iki ana hedef grup üzerinden uygulanacaktır:

Kırılğan topluluklar;

- Güvencesiz çalışanlar
- Çocuk işçiler
- Mevsimlik gezici tarım işçileri
- Platform ekonomisi çalışanları

Kurumlar, kuruluşlar;

- Kamu kurumları ve yerel yönetimler
- BM kuruluşları
- Sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşları
- Özel sektör kuruluşları

5. Program Bileşenleri

Ruh Sağlığı ve Kalkınma İşbirliği Programı 6 bileşenden oluşmaktadır.

Kırılgan Topluluklar

Güvencesiz çalışanlar, çocuk işçiler, mevsimlik gezici tarım işçileri ile bu topluluklarda yer alan kadınlar, çocuklar, engelliler, platform çalışanları, mülteciler ve göçmenler gibi tüm savunmasız alt toplulukları kapsamaktadır.

01

İklim Değişimi

İklim değişikliği ruh sağlığı ve psiko-sosyal sorunlar için birçok sosyal ve çevresel risk faktörünü şiddetlendirmektedir.

02

İş Dünyası ve İnsan Hakları

İş dünyasının insan hakları alanındaki sorumlulukları üzerinde çalışmak, insan hakları alanının önemli gündemlerinden biri haline gelmiştir.

03

Acil Durum ve Afet Çalışmaları

İnsani yardım çalışmaları genellikle hem afetten etkilenen nüfus hem de saha çalışanları için stresli durumlarda yürütülmektedir.

04

Platform Ekonomisi & Gig Ekonomi

Gig ekonomisi adını İngilizce'ye müzik sektöründen geçen ve "kısa süreli iş" anlamına gelen "gig" kelimesinden almaktadır. Gig tabanlı ekonominin birçok noktada denetimden yoksun olması; beraberinde birçok sorunu da getirmiştir.

05

İzleme ve Değerlendirme

İzleme, proje, program, sektör ve ulusal düzeylerde kalkınma faaliyetlerinin girdilerinin, faaliyetlerinin, çıktılarının, sonuçlarının ve etkilerinin düzenli olarak izlenmesini içerir

06

5.1. Kırılgan Topluluklar

Kırılganlık, fiziksel ya da duygusal olarak saldırıya uğrama ya da zarar görme olasılığına maruz kalma olarak tanımlanırken, **“kırılgan kişi”** için **“yaş, engellilik ya da istismar ya da ihmal riski nedeniyle özel bakım, destek ya da korumaya ihtiyaç duyan”** olarak tanımlanmıştır.⁶ Türkçede kırılganlığın yerine dezavantajlılık, örselenebilirlik ya da savunmasızlık sözcüklerinin tercih edildiğine de rastlanmaktadır. Bireyleri diğer bireylere göre daha savunmasız kılan farklı özellikler kırılgan yapılarıdır. Okuma yazma bilmeme, sosyal anlamda ötekileştirilmiş olma ve baskıcı bir çevrede yaşama örnek olarak verilebilir.⁷

Kırılganlığı tanımlayan ya da kırılganlığa neden olan unsurlar kılavuzlar ve politika belgeleri bağlamında incelendiğinde (CIOMS, UNESCO Bildirgesi, Helsinki Deklarasyonu, Avustralya Ulusal Beyanı, TCPS2, Belmont Raporu) yaş, cinsiyet, etnisite ve azınlık olma hali, sağlık durumu ve özgürlüğünden mahrum olma hali gibi durumların kırılganlıkla ilişkilendirilebilen unsurlar olarak listelendiği görülmektedir.⁸ Kırılgan gruplar, bir ülke içinde, kendisini diğerlerinden daha fazla insani yardıma ihtiyaç duyma veya mali ve sosyal hizmetlerden dışlanma riski taşıyan belirli özelliklere sahip bir nüfus olarak tanımlanabilir. Bir krizde bu tür gruplar, afet yönetiminin acil durum aşamasının bir parçası olarak ek önlemler, yani ilave kapasite gerektiren ek yardıma ihtiyaç duymaktadır.⁹ Kavramın, sosyal ve beşerî bilimler alanında; insanların, durumların, canlıların, kurumların, piyasanın ya da tabiatın tehlikelere açık olma, yararlanabilme, zarar görebilme potansiyeline yönelik bir kullanımı söz konusu olsa da; etik, sosyo-politik ve hukuki kullanımları bakımından insan ve insani olan durumla ilişkili oluşu ön plandadır.¹⁰

6 Oxford İngilizce Sözlük, 2018.

7 Akpınar, A. (2018), Biyotıp Araştırmalarında Katılımcı Olarak Örselenebilir Gruplar ve Bu Gruplarla Çalışmanın Koşulları. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics Law Hist-Special Topics*, 4(1), s. 41-49.

8 Morawa, H. E. (2003), Vulnerability as a concept of International Human Rights Law, *Journal of International Relations and Development*, 6(2), s. 140.

9 <https://www.sciencedirect.com/journal/international-journal-of-disaster-risk-reduction>

10 Çelik, E. (2020). İnsan Hakları Bakımından Kırılgan Kavramına Bir Giriş ve Kavramın AİHM Kararlarındaki Görünürlüğü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1), 57-77

5.2. İklim Değişimi

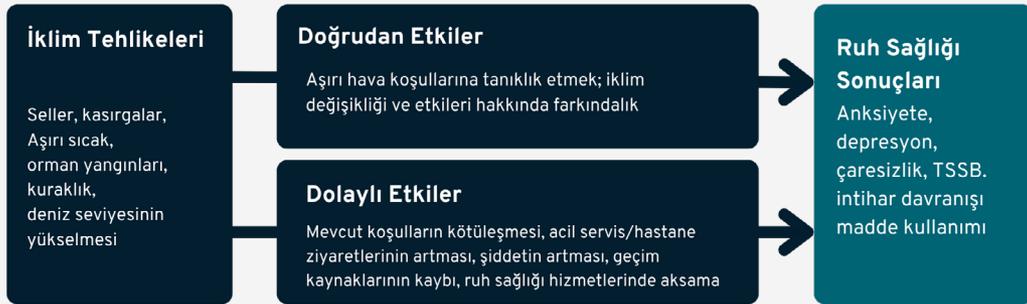
DSÖ'nün hazırladığı Mental Health and Climate Change: Policy Brief çalışmasına göre¹¹ iklim değişikliği büyüyen bir küresel krizdir ve hem kasırgalar, seller ve orman yangınları gibi akut tehlikelere hem de ekosistem değişiklikleri, gıda ve su güvensizliği, yer ve kültür kaybı gibi daha yavaş ilerleyen tehditlere neden olmaktadır. İklim değişikliği, bir dizi küresel çevresel tehditten biridir. Ormansızlaşma, ekosistemin bozulması ve biyoçeşitliliğin tükenmesi ve kaybı gibi sürdürülemez insan faaliyetlerinin ve fosil yakıtlara dayalı ekonomilerin etkileri, su ve gıda güvensizliğine, hava kirliliğine ve kara, nehir ve okyanusların kirlenmesine yol açmaktadır. Tüm bunların insan sağlığı, ruh sağlığı ve refahı üzerinde ölçülebilir bir olumsuz etkisi bulunmakta ve iklim acil durumunu daha da kötüleştirmektedir. Bu değişikliklerin bireyler ve topluluklar üzerindeki etkisini inceleyen araştırmacılar ve halk sağlığı yetkilileri, büyük ölçüde fiziksel sağlığa odaklanmaktadır. Bununla birlikte, iklim değişikliği ruh sağlığı ve psiko-sosyal sorunlar için birçok sosyal ve çevresel risk faktörünü şiddetlendirmekte ve duygusal sıkıntıya, yeni ruh sağlığı koşullarının gelişmesine ve halihazırda bu koşullarla yaşayan insanlar için daha da kötü bir duruma yol açmaktadır. Bu nedenle, büyüyen bu acil duruma hazırlık ve müdahalede, ruh sağlığı ve psiko-sosyal desteğin (MHPSS) sağlanmasına yönelik artan bir ihtiyaç bulunmaktadır.

İklim değişikliğinin fiziksel sağlık etkileri her yerdedir: aşırı sıcaklıklar sıcak çarpmasına ve ölüme yol açmakta, seller suyla bulaşan hastalıkları yaymakta ve orman yangınlarından kaynaklanan hava kirliliği solunum ve kardiyovasküler hastalıklara yol açmaktadır. Zamanla iklim değişikliğinin ruh sağlığımızı da etkileyebileceğine dair kanıtlar ortaya çıkmakta ve zaten krizde olan davranışsal sağlık hizmetleri sektörü üzerinde daha fazla baskı oluşturmaktadır. Kasırga, orman yangını, sel veya kuraklık gibi aşırı hava olaylarını yaşamak travmatik olabileceği, insanların yaşadığı yıkım, kayıp ve yer değiştirme bazen kaygı ve çaresizlik duygularından depresyona, travma sonrası stres bozukluğuna (TSSB) ve intihar düşüncelerine kadar bir dizi ruh sağlığı sorununa yol açtığı görülmektedir.¹² 2018 yılındaki Kaliforniya Kamp

11 <https://www.who.int/publications/i/item/9789240045125>

12 <https://www.commonwealthfund.org/publications/explainer/2023/mar/how-climate-change-affects-mental-health#:~:text=As%20climate%20change%20continues%20to,health%E2%80%93related%20emergency%20department%20visits>.

Ateşi'ne doğrudan maruz kalan bireylerle ilgili yapılan araştırmada doğrudan maruz kalan yüzde 67'sinin, dolaylı olarak maruz kalan yüzde 14'üne kıyasla, TSSB etkilerini yaşadıkları gözlemlenmiştir. Katrina Kasırgası'nı yaşayanların bildirdiği gibi, bu etkilerin yıllarca sürmesi mümkündür. Ancak iklim değişikliği, kişisel olarak iklimle ilgili felaketler yaşamamış insanların ruh sağlığı üzerinde de bir etkiye sahip: ABD'li yetişkinlerin üçte ikisinden fazlası (yüzde 68) iklim değişikliği konusunda endişeli olduğunu dile getirmektedir. İklim değişikliği aynı zamanda, ekonomik geçim kaynakları ellerinden alınan insanlar için stres ve endişe düzeylerini artırmaktadır. Örneğin, değişen hava düzenleri sık sık kuraklığa veya sellere yol açtığı için çiftçilerin ürünlerini yetiştirmesini

zorlaştırmakta, aşırı hava olayları işletmeleri olumsuz etkilemekte, ekonomik faaliyetleri ciddi şekilde engellemekte ve hem kısa hem de uzun vadeli mali zorluklara yol açmaktadır.

İklim Değişimi ve Ruh Sağlığı Odağında MH&DP Kapsamında;

- Göstergeler ve temel çizgiler oluşturmak, iklim duyarlılığı ve ruh sağlığı ile psiko-sosyal esenliğe yönelik gelecekteki riskleri değerlendirmek. Belirlenen riskler, güvenlik açıkları ve kapasitelere dayalı olarak ruh sağlığı etkilerini önlemek ve ele almak için etkili müdahaleler geliştirmek.
- İklim değişikliği ile ilgili iş gücü kapasitesi gereksinimlerinin değerlendirilmesi ve projelendirilmesi.

- ▶ Etkilenenlere temel psiko-sosyal destek sağlamak için genel sağlık çalışanlarının iklim değişikliğinin ruh sağlığı ve psiko-sosyal etkilerini anlama kapasitelerinin geliştirilmesi.
- ▶ Psiko-sosyal engeller de dahil olmak üzere engelli kişilerle iş birliği içinde erken tespit ve uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve test edilmesi.
- ▶ Ruh sağlığı sonuçları ile iklim/hava durumu bilgilerini (örn. ısı stresi ve ruh sağlığı) bütünleştiren kamuoyu bilgilendirmeleri yapılması ve yaygınlaştırılması.

5.3. İş Dünyası ve İnsan Hakları

İnsan hakları mücadelesi uzun bir geçmişe sahiptir ve hakların korunması, geliştirilmesi devletlere yükümlülük veren çeşitli ulusal ve uluslararası düzenlemelerle sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ekonomik, sosyal ve kültürel hakların korunmasında bu yaklaşımın yeterli olmadığı görülerek, iş dünyasının sorumluluklarını da düzenleme ihtiyacı duyulmuştur. Küreselleşme sosyal, ekonomik ve kültürel hakların sağlanması ve korunmasında devletlerle birlikte şirketlerin de rol ve sorumluluğunun görünür hale gelmesini sağlamıştır.¹³

Küreselleşme ile birlikte şirketlerin ekonomik faaliyetleri büyümekte, ulus devlet sınırlarını aşmakta ve bu da insanlar ve toplumlar üzerinde kimi zaman doğrudan kimi zamanda dolaylı hak ihlallerinin, onarılması zor olan hasarların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Küresel ekonomik faaliyetlerin, çalışma ve yaşam koşulları ile çevre ve toplum sağlığı üzerinde yapıcı etkileri olabildiği kadar yıkıcı etkileri de olabilmektedir. Bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının korunması, medeni ve siyasi hakların korunmasının da bir güvencesini oluşturduğu için, iş dünyasında gerçekleşen insan hakları ihlallerinin etkileri yukarıda sayılan doğrudan etkiler ile de sınırlı kalmamakta, toplumsal barış ve demokratik kurumlar üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu nedenle iş dünyasının insan hakları alanındaki sorumlulukları

13 Kalkınma Atölyesi Kooperatifi İş Dünyası ve İnsan Hakları Programı (2023-2027)

üzerinde çalışmak, insan hakları alanının önemli gündemlerinden biri haline gelmiştir.

Çalışma yaşamında insan haklarının korunmasını gözetmek, insan hakkı ihlallerini ortadan kaldırmak için; iş dünyasında insan haklarını önceleyen politikalarının oluşturulması, adil üretimin ve adil ticaretin sağlanması, bunun için bütün tedarik zincirlerinin izlenebilmesi ve bu zincirde bulunan firmaların sürece aktif katılımının sağlanması gereklidir.

İş Dünyası ve İnsan Hakları Odağında MH&DP kapsamında iki ana faaliyet yürütülecektir.

- E-Learning: İş dünyası ve insan hakları odağında temel ve genişletilmiş, çok dilli e-learning eğitim modülleri hazırlamak.
- Savunuculuk: İnsan hakları bağlamında ruh sağlığını güvencesiz çalışanlar ve platform çalışanları odağında savunusunu yapmak, araştırmalar yapmak, politika belgeleri hazırlamak ve kamuoyunda farkındalık yaratacak çalışmalar yapmak.

5.4. Acil Durum ve Afet Çalışmaları

Savunmasızlık, kırılganlık ya da hassaslık acil durumlarda aynı noktaya işaret etse de kendi içinde karmaşık ve tek bir gösterge ile ifade edilememektedir. Bu konuda yapılacak değerlendirmeler sadece savunmasızlığın tanımı değil, koruyucu çalışmaları da içeren bir bütünlük ile gerçekleşmektedir. Acil durumlarda kırılgan grupları anlamak, bu kişilerin tanımlanmasını, bu kişilerin “normal” dönemlerde hizmetlere erişiminin değerlendirilmesini ve acil durumlarda olası yaşanacak erişim engellerinin tespit edilmesini içeren bir dizi çalışmayı da beraberinde getirmektedir. Ruh sağlığı alanı ve ruh sağlığında erişim kişilerin ve toplulukların sosyal ve ekonomik koşullarından bağımsız değildir. Mevsimlik gezici tarım işçileri gibi derin yoksullukla mücadele eden grupların ruh sağlığı ve hizmetlere erişim kısmı hem araştırmalar hem de uygulamalar düzeyinde eksik kalmıştır.

İnsani yardım çalışmaları genellikle hem afetten etkilenen nüfus hem de saha çalışanları için stresli durumlarda yürütülmektedir. Günlük olarak stres, farklı ve genellikle zor bir bağlama uyum sağlama hızı, iş yükü, hayal kırıklıkları veya

kişisel problemlerle ilgilidir.¹⁴ Yönetilebilir sınırlar içinde yer alırsa, günlük stres uyarıcı bir etkiye sahip olabilir ve insani yardım deneyimine olumlu bir anlam vermeye yardımcı olacak motivasyona sebep olabilir. Günlük stresin yanı sıra, yaşam koşulları, durumdan kaynaklanan tehditler, rahatlama/ gevşeme veya sosyal desteğe ulaşmada yaşanan zorluklar zamanla biriken strese neden olmaktadır. Bununla beraber afetler, krizler, acil durumlar saha çalışanlarının işlerinin bir parçası olsa da stresi de besleyen önemli bir faktördür. Afetzedelerin yaşadığı ve yardım çalışanlarının işlerinde tanıdıkları veya paylaştıkları stres bazen güçsüzlük veya suçluluk duygusu yaratabilmektedir.

Acil Durumlar ve Afet Çalışmaları odağında MH&DP Programı kapsamında;

- Kırılgan toplulukların krizle başa çıkma kapasitelerini geliştirmeye yönelik eğitim, araştırma gibi çalışmalar yürütmek.
- Kırılgan toplulukların mevcut dayanıklılık mekanizmalarını ve kaynaklarını belirlemek ve desteklemek.
- Acil durumlar sonrası kırılgan topluluklara özel MHPSS hizmetleri geliştirmek, uygulamak.
- Kırılgan topluluklar özelinde yapılan insan iş yardım çalışmalarının izleme ve değerlendirmesini yapmak.
- Kırılgan topluluklarla çalışan kurumların MHPSS kapasitelerini geliştirmek için eğitimler, çalıştaylar vb yöntemlerle kapasite geliştirme çalışmaları yapmak.
- Acil durumlar sırasında ve sonrasında etkilenen kırılgan topluluklara sunulacak psiko-sosyal desteğin temelini oluşturmak, özelleştirilmiş ve önleyici programlar hazırlamak, bu konuda karar alıcılara ilke ve hususlar hakkında tavsiyelerde bulunmak.
- Acil durumların kırılgan grupların psikolojik ve sosyal refahı üzerindeki etkisini tanımlamak, bu konuda araştırmalar yapmak ve psiko-sosyal desteğin nasıl planlanacağını belirlemek.

¹⁴ <https://worknhuman.com/acil-mudahale-calisanlari-ve-gonulluleri-icin-bir-kilavuz/>

5.5. Gig Ekonomisi & Platform Ekonomisi

Gig ekonomisi adını İngilizce'ye müzik sektöründen geçen ve **“kısa süreli iş”** anlamına gelen **“gig”** kelimesinden almaktadır.¹⁵ Gig ekonomisi; platform veya uygulama ekonomisi, paylaşım ekonomisi veya isteğe bağlı işgücü olarak da bilinmektedir.¹⁶ Geçmişe dönüp bakıldığında insanların dönem dönem kısa süreli işler veya ek gelir elde etmek için ek işler yaptığı görülmektedir. Fakat 2000li yıllarda bu durum gerek ekonomik kriz gerekse dijital dönüşümün hızla devam etmesiyle birlikte yükselişe geçerek geleneksel çalışma sistemlerine meydan okumuştur. Gig ekonomi kavramı ise işe gidilmeyen ve işverenin olmadığı bir mekanizma olarak serbest ve kısa süreli işlerden oluşan bir işgücü piyasasını benimsemiştir.

Son birkaç yılda gittikçe yaygınlaşan ve ekonominin büyük bir parçası haline gelen gig ekonomi, geçici pozisyonların yaygın olduğu ve işverenin kendi hesabına çalışanlar ile kısa süreli sözleşmeler yaptığı bir piyasa olarak tanımlanabilmektedir.¹⁷ Bu sektör, çalışanlara günün her dakikasını nasıl harcayacakları üzerinde kontrol sağlayarak zamansal esneklik sağlamakla birlikte fiziksel ve dijital olmak üzere çalışma alanları açısından da çeşitlilik sağlamaktadır. Gig ekonomisi kısa süreli sözleşmeler veya sürekli çalışma yerine serbest çalışma ile ayırt edilen ekonomi modelidir. Burada çalışanlara kalıcı işlerle ilgili düzenli maaşlar yerine, tamamladıkları **“işler”** karşılığında ödeme yapılmaktadır. Bu nedenle, gig ekonomisi, çalışanların tam zamanlı istihdamını öngören geleneksel modeli yıkmaktadır.¹⁸

Bağımsız çalışan olmanın avantajları ve dezavantajları olduğu gibi birçok noktada denetimden yoksun olması; beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. Gig ekonomi çalışanı olmanın birtakım avantaj ve dezavantajlara sahip olduğu dile getirilmektedir. Gig tabanlı çalışanların işlerini seçme veya reddetme,

15 Türkiye İş Bankası, 2021

16 Fairwork, 2021

17 Çiğdem, S. (2018, June). Gig Ekonomisi ve Freelance İş Gücünün Yükselişi: Freelancer. Com Platformu Üzerinden Bir Literatür Taraması ve Değerlendirme. In ICPESS (International Congress on Politic, Economic Social Studies) (No. 4).

18 Çiğdem, S. Erdoğan, E. (2018). Gig Ekonomisi ve Freelance İş Gücünün Yükselişi: Freelancer.com Üzerinden Bir Değerlendirme 1. Seçme Yazılar-II, 229.

çalışma saatlerini ve katılım düzeylerini belirleme ve işlerinin bazı yönlerini kontrol etme noktasında daha fazla esnekliğe sahip olması bakımından birtakım avantajları bulunmaktadır.¹⁹ Dezavantajlarına bakıldığında ise gig tabanlı çalışanların çoğunlukla bağımsız yüklenici veya serbest çalışan olarak sınıflandırılması nedeniyle istihdam korumaları ile örgütlenme ve toplu pazarlık hakkı açısından iş hukukunun koruyucu kurum ve kurallarının dışında bırakıldığı ve gig ekonomisinde platform, müşteri ve çalışan arasındaki üçgen iş ilişkisinin geleneksel “**çalışan-işveren**” ilişkisini zayıflattığı gerekçesiyle sürekli eleştirildiği görülmektedir.²⁰ Gig ekonomi çalışanlarının sorunlardan birisi çevrim içi platformların sadece bir aracı olduklarını iddia etmesiyle işveren sorumluluklarını reddetmesidir. Bir diğer sorun ise gig tabanlı çalışanların bağımsız yüklenici olarak yanlış sınıflandırılmasıdır.²¹ “**Gig Ekonomisinde Sağlık ve Ruh Sağlığı**” adlı çalışmada ise gig ekonomisine özgü çeşitli sorunlar için birtakım öneriler, güvencesizlik üzerine politika perspektifleriyle ele alınmıştır.²² Bu öneriler kapsamında gig ekonomisinin neden olduğu sorunları engellemek için hükümet, güvencesiz çalışma koşullarının yayılmasına karşı hareket etmeli ve adil iş modellerini teşvik etmelidir. Hükümetin veya serbest meslek sahiplerinin üzerine binen mali ve/veya idari yükleri artırmak yerine gig ekonomisindeki çalışanlara destek sağlayan politikaların tasarlanması gerekmekte olup gig ekonomisi çalışanları ruh sağlığı hakkında bilgi almaları için teşvik edilmeli ve ruh sağlığı sorunlarıyla karşılaştıklarında uygun önlemleri almalarını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

Gig Ekonomisi & Platform Ekonomisi Odağında MH&DP kapsamında;

- Gig ekonomisi çalışanları için çalışan hakları ve psikososyal riskler modülleri hazırlamak, çevrimiçi ya da yüz yüze uygulamalar yapmak.
- Platformlar aracılığıyla çalışan kişilerin, doğru istihdam statüsüne sahip

19 Donovan, S. A., Bradley, D. H. ve Shimabukuro, J. O. (2016). What Does the Gig Economy Mean for Workers? Congressional Research Service: Report. 1–16.

20 De Stefano, V. (2016). The Rise of the 'Just-in-Time Workforce': On Demand Work, Crowdwork, and Labor Protection in the 'Gig-Economy'. Conditions of Work and Employment Series. ILO Working Paper 71. Geneva.

21 Fairwork | Gig Economy. Fair.work. (2021). Retrieved 24 November 2021, from <https://www.fairwork.gov.au/find-help-for/independent-contractors/gig-economy>

22 Gross, S.-A., 2018. Well-Being and Mental Health in the Gig Economy. London: University of Westminster Press. DOI: <https://doi.org/10.16997/book32>

olmalarını veya elde edebilmelerini ve geçerli çalışma ve sosyal koruma haklarına erişim kazanmalarını sağlamak için araştırmalar yapmak ve sonuçları ile politika belgeleri oluşturmak.

- Platform çalışmalarındaki gelişmelerin farkındalığını artırmak ve platformlar aracılığıyla çalışan tüm kişiler için standartlarının geliştirilmesine katkıda bulunmak.

5.6. İzleme ve Değerlendirme

İzleme, *“sürmekte olan bir kalkınma müdahalesinin yönetime ve ana paydaşlarına, ilerlemenin boyutuna ve hedeflere ulaşılmasına ve tahsis edilen fonların kullanımındaki ilerlemeye ilişkin göstergeler sağlamak için belirli göstergeler hakkında sistematik veri toplamayı kullanan sürekli bir işlemdir.”*²³ Dolayısıyla izleme, proje, program, sektör ve ulusal düzeylerde kalkınma faaliyetlerinin girdilerinin, faaliyetlerinin, çıktılarının, sonuçlarının ve etkilerinin düzenli olarak izlenmesini içerir.²⁴

Değerlendirme, *“hedeflerin uygunluğunu, tasarım ve uygulamanın etkinliğini, verimliliği veya kaynak kullanımını ve sonuçların sürdürülebilirliğini belirlemek için bir kalkınma faaliyetinin, politikasının veya programının değerini veya önemini belirleme süreci”* olarak tanımlanabilir.

İzleme ve değerlendirme sinerjiktir. İzleme bilgileri, titiz değerlendirmelerin yürütülmesi için gerekli ancak yeterli olmayan bir girdidir. İzleme bilgileri, devam eden yönetim amaçları için toplanıp kullanılabilirken, bu tür bilgilere güvenmek, genellikle bir proje veya program faaliyetlerinin yalnızca belirli boyutlarını kapsadığından ve istenmeyen davranışsal teşviklerden kaçınmak için bu bilgilerin dikkatli bir şekilde kullanılması gerektiğinden, kendi başına çarpıtmalara neden olabilir. Buna karşılık değerlendirme, performansın daha dengeli bir şekilde yorumlanmasını sağlama potansiyeline sahiptir. Ancak değerlendirme daha ayrıntılı ve zaman alıcı bir faaliyettir ve maliyetinin daha

23 Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Değerlendirme ve Sonuç Bazlı Yönetimde Temel Terimler Sözlüğü

24 <https://ieg.worldbankgroup.org/what-monitoring-and-evaluation>

yüksek olması nedeniyle daha idareli yürütülmesi gerekir. Yaklaşımlardan biri, bir değerlendirme yoluyla daha ayrıntılı inceleme gerektiren olası sorunları belirlemek için izleme bilgilerine güvenmektir.

İzleme ve Değerlendirme Odağında MH&DP kapsamında iki ana faaliyet yürütülecektir:

- Birincisi, kırılgan topluluklara yönelik ruh sağlığı alanında kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen saha programlarının karma araştırma yöntemleri kullanılarak izlemesi ve değerlendirilmesidir.
- İkincisi, MH&DP programının genelinin ve geliştirilen projelerin iç izleme ve değerlendirmesinin yapılmasıdır. Program gerçekleştirdiği çalışmaların etkisini ve insan haklarına uygunluğunu analiz etmek ve raporlamak için her türlü kaynağı sağlamakla mükelleftir.

6. Programın Uygulanması

6.1. Uygulama Yöntemi

Kalkınma Atölyesi & NHUMAN Ruh Sağlığı ve Kalkınma İşbirliği Programı, toplumların kalkınmasında, insan ve çevreye saygının gözetilmesinde sorumluluğun üretim süreçlerinde rol alan aktörlerden tüketiciye kadar çeşit aktörlerce üstlenilmesini sağlamak ve bu alanda uluslararası hukuka uyum sürecini hızlandırmak için hazırlanmıştır. Yoksullukla, çocuk işçiliğiyle ve sosyal adaletsizlikle mücadelenin temelde insan haklarının gözetilmesi ile mümkün olacağı açıktır.

Kalkınma Atölyesi & NHUMAN bu mücadele sürecinde deneyim ve uzmanlıklarını referans alarak, beş yıllık bir programla tanımlamıştır. Ruh Sağlığı ve Kalkınma İşbirliği Programı (2024-2028); altı ayrı bileşenden, bu bileşenlerin altında oluşturulan temalardan ve bu temalara bağlı proje fikrinden oluşmaktadır. Kalkınma Atölyesi & NHUMAN Programı'nın tümünün tek bir kurumun sağlayacağı finansal destekle hayata geçirilmesi, uygulama yöntemlerinden biridir. Programın tüm içeriği, birbiriyle örtüşen ve bir bütünlük oluşturan proje fikirlerinden oluşturulduğu için, farklı projeler ve bunların altındaki faaliyetlerin birbirini desteklemesi öngörülmektedir.

Programın uygulama yöntemlerinden bir diğeri ise; bileşenler, bileşenler altındaki temalar ve proje fikirlerinden oluşturulacak farklı paketlerin daha küçük alt programlar (bileşenler) şeklinde tasarlanması ve uygulanmasıdır. Bu yöntem daha hızlı erişilebilir fonlar ve daha hızlı sonuçlar için uygundur.

Kapsamlı bir programın yürütülmesi yerine, daha hızlı sonuçların alınması hedeflenerek, proje fikirleri bazında çalışmaların yapılması, diğer bir uygulama yöntemidir.

Ruh sağlığı konusunun küresel ölçekte gündeme gelmesi, özellikle firmaların bu kapsamdaki talepleri, kurumsal hesap verebilirlik odağında yaşanan gelişmeler, üretim sürecinde yer alan pek çok aktörün ruh sağlığı dahil birçok konuda çalışmalar yapmaya başlamasına neden olmuştur. Bunun bir sonucu olarak, özellikle BM kuruluşları, özel sektör firmaları Kalkınma Atölyesi

ve NHUMAN'ın uzmanlık alanlarında proje fikirleri düzeyinde taleplerin gelebileceği öngörülmektedir.

Program içinde yer verilen projelerin, olası taleplere göre uyarlanması ve uygulanması bir diğer uygulama yöntemidir.

Programın uygulama yöntemlerinden sonuncusu ise, Kalkınma Atölyesi & NHUMAN'ın uzmanlığı ve finansal kaynakları kullanarak, proje fikirlerinin bazılarını gönüllü olarak uygulamaya geçirmesidir.

6.2. Uygulama Yaklaşımı

Kalkınma Atölyesi ve NHUMAN kuruluşları kuruldukları günden bu yana iyi yönetişimi, çalışma ilkelerini ve kurumun diğer politikalarını gözetmiştir. Kurumların ilke ve politikaları bu program kapsamında gerçekleştirilen tüm faaliyetler için geçerlidir. Kurumlar yönetim uygulamaları için yönlendirici, destekleyici, muktedir kılan, yatay, saydam, hesap vermeye ve demokratik denetime açık, tabana dayalı, gücünü ortak, çalışanlar ve gönüllülerden alan katılımcı politikalar ve faaliyetlerle donanmış bir düzen ve örgütsel yapı gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilmesi birincil önemdeki yönetim ilkeleri şu şekildedir:

- Katılımcılık
- Hukukun üstünlüğü
- Şeffaflık
- Cevap verebilirlik
- Eşitlik ve adalet
- Uzlaşma arayışı istekliliği
- Etkililik ve verimlilik
- Hesap verebilirlik

6.3. Program Uygulama Ekibi

Bu program Kalkınma Atölyesi ve NHUMAN tarafından uygulanacaktır. Program kapsamında geliştirilen projelerde öncelikli olarak her iki kurumun mevcut insan kaynaklarından yararlanılır ve ihtiyaç duyulmasında kurum dışından kişi ve başka kurumlardan insan kaynakları temin edilebilir.

6.4. Uygulama Zaman Çizelgesi

Program 2023 Yılı Eylül ayı ile 2028 yılı Eylül ayı arasında yürütülecektir.

6.5. Program Çalışma Temel İlkeleri

Bununla birlikte Ruh Sağlığı ve Kalkınma Programı'nın uygulama ekibi, hedef gruplar ve dolaylı yararlanıcılar tarafından aşağıda belirtilen ilkeler doğrultusunda uygulamaya geçirilmesi öngörülmektedir:

- İnsan haklarının şemsiye haklar olarak kabul edildiği hukukun üstünlüğü
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen
- Yaşlı ve engelli haklarını gözeten
- Çocuk haklarını gözeten
- Eşit işe eşit ücreti ve adil ücreti destekleyen
- Savunuculuğu veriye ve kanıta dayandıran
- Eşitlikçi ve dengeli iş birliklerini savunan
- Hak sahiplerinin görünür kılınmasına ve seslerini duyurmalarına öncelik veren

Program çalışma ilkeleri²⁵:

Bu bölümde “**Çocuk İşçiliği ve Çocuk Güvenliği**”, “**Toplumsal Cinsiyet Eşitliği**”, “**Şiddet, Mobbing ve Tacizle Mücadele**”, “**Ayrımcılık, Eşitlik ve İnsan Hakları**”, “**Sürdürülebilirlik**” ve “**Çevre**” başlıkları altında çalışma ilkeleri yer almaktadır.

Bu ilkeler, programın uygulanmasında çalışanlarının nasıl davranması, hangi değerleri benimsemeleri gerektiğini ve hangi ilkelere uygun hareket etmeleri gerektiğini belirtir.

Çocuk İşçiliği ve Çocuk Güvenliği: Çocukların öncelikli yararını ve zarar vermemeyi prensip olarak benimser. Çocuk işçiliğiyle mücadelede farkındalık yaratır. Çocukların sağlık ve güvenliğini tehdit eden eylemlerden kaçınılır.

²⁵ <https://worknhuman.com/politikalarimiz/>

NHUMAN

worknhuman.com

bilgi@worknhuman.com

Adalet Mah. Manas Bulvarı No:39 Folkart Towers B

Kule Kat:31 Bayraklı/İzmir Türkiye

Kalkınma Atölyesi

ka.org.tr

info@ka.org.tr

Çankaya Mahallesi Üsküp Caddesi Erim İşhanı No:

16/14-17 Çankaya/ANKARA